

Theater als film, film als theater

Een lesvoorbeeld

Volgende tekst is een mogelijke methode om leerlingen in een aantal lessen vertrouwd te maken met theater, vertrekkende vanuit een klassiek en voor leerlingen bekend verhaal – Romeo en Julia – en de theatertekst als tekstsoort. Aan de hand van een klassiek opgebouwd literair systeem onder- vinden leerlingen zelf hoe een theatertekst is opgebouwd en welke vormelijke en talige verschillen er bijvoorbeeld zijn tus- sen een theatertekst en een roman. Op basis van deze tekst worden vervolgens een aantal theatercodes aangebracht, waarbij ook verwezen wordt naar film. Het zou immers vreemd zijn om in een mediale maatschappij waarin theaterteksten de laatste jaren weer gretig verfilmd worden, dit medium uit de weg te gaan. In de methode verwijs ik dan ook regelmatig naar fragmenten uit verfilmd werken. De meeste films zijn verkrijgbaar in elke videotheek. Bovendien kan de lessenreeks ook worden gegeven zonder gebruik te maken van de aangehaalde fragmenten.

Jan Staes Met de invoering van de eindtermen/ kerndoelen in het basisonderwijs wor- den leerlingen voor hun twaalfde jaar al geconfronteerd met theater. Naast zelf spelen vormt kijken naar en spre- ken over theater of toneel – ik maak in dit artikel geen onderscheid tussen bei- den – een wezenlijk onderdeel van de taalles. Het zou in deze optiek dan ook vreemd zijn om aan leerling van vijf- tien, zestien jaar het bestaan van theater voor hun leeftijd te ontkennen. Net zoals bij lezen het woord ‘ontle- zing’ kan worden gebruikt, geldt immers hetzelfde voor theater. Willen we leerlingen stimuleren om actief aan

cultuur te participeren, kunnen we niet om het medium theater heen. Boven- dien biedt het behandelen van theater als tekstvorm – overigens naast CKV ook een onderdeel van de eindter- men/kerndoelen Nederlands in de tweede graad secundair/Tweede Fase – ook de mogelijkheid in te gaan op vor- melijke en inhoudelijke aspecten die bij andere literaire tekstsoorten worden aangeleerd en deze toe te passen op een voor velen nieuwe tekstsoort. Theater richt zich bij deze leeftijd dus op het ver- en herkennen van een theatertekst, waarbij heel wat verwij- zingen naar en vaardigheden uit het

literaire ontledingssysteem komen. Vanuit deze vaardigheid leren leerlin- gen zelf een tekst herschrijven in monoloog of dialoogvorm, waarbij ook uitvoerig aandacht wordt besteed aan het taalgebruik. Theater en film voor vijftienjarigen behandelen is in hoofd- zaak laten ervaren, bewust maken en richt zich nog niet tot historische ach- tergrond of grondige analyse. Het is goed mogelijk om leerlingen in een aantal lessen vertrouwd te maken met theater, getuige de hier volgende lessenreeks. In de serie komen de vol- gende vragen aan bod:

- wat is het verschil tussen een theatertekst en een fictionele tekst;
- wat zijn de kenmerken van een theatertekst zijn;
- wat zijn de kenmerken van theater zijn;
- wat zijn de codes van theater en film en de verschillen daarin;
- hoe kun je een theatertekst brengen?

Kenmerken van de theatertekst Theater kun je vanuit verschillende aspecten benaderen: vanuit vormge- ving, vanuit spel, vanuit tekst en zo verder. In deze methode opteer ik om te vertrekken vanuit de tekst, omdat dit enerzijds nauw aansluit bij de ver- schillende literaire genres die in de tweede graad aan bod komen en de meest ‘veilige’ manier van werken is voor zowel leerling als leerkracht, dit bijvoorbeeld in tegenstelling tot het

benaderen van theater vanuit klank, stem. Een eerste stap bestaat erin om leerlingen inzicht te geven in de eigenheid van de theatertekst: de regie-aanwijzingen, lay-out, dialoogvorm, ontbreken van beschrijvingen en dergelijke. Dit onderzoek gebeurt aan de hand van een fictionele tekst, een bewerking van *Romeo en Julia* door Ed Franck, en de originele theatertekst van Shakespeare. Bedoeling is aan de hand van een boekfragment leerlingen zelf te laten ontdekken wat het inhoudelijke, maar ook vooral vormelijke verschil is tussen een romanfragment en een theatertekst. Ze komen zelf tot een tekstsoort, gelijkend op een theatertekst vanuit een praktische benadering.

Tekstfragment 1: Romeo en Benvolio

In de grijze ochtendnevels verliet Benvolio met stevige stap Verona. Hij hield van een vroege wandeling, als het eerste licht over de velden buiten de stadsmuren kwam aansluiten. Hij keek naar het grauwe water van de Adige, naar de verspreide hutten en de adembenemende landerijen, en knikte. De geboorte van de zonnige dag zou weer schitterend zijn. Toen hij het wilde vijgenbosje ten westen van de stad bereikte, zag hij een gedaante wegglijpen in dicht struikgewas. Hij dacht een paars jasje met opgebolde mouwen te herkennen. 'Romeo!' riep hij. 'Ben jij het Romeo?' Met gebogen hoofd kwam de zoon van graaf Montecchi tevoorschijn. 'Wat doe jij hier zo vroeg, neef?' vroeg Benvolio. 'Jij hebt toch altijd een gezonde slaap? Je komt vast niet naar het gefluit van vogels luisteren.' 'Nee,' zei Romeo, 'ik luister naar het slaan van mijn onrustig hart.' Zijn stem was donker en melo-

dieus. Hij was teer gebouwd, met toch vriendelijke, volle schouders voor een zestienjarige. Zijn gezicht was fijn-besneden en haast mannelijk, maar de krullende wimpers boven zijn blauwe ogen gaven er iets zachts aan. 'Een onrustig hart? Waarom? Wat zoek je zo vroeg in de velden?' Romeo zuchtte: 'Ik wil mijn tranen mengen met de dauw. Ik wil alleen zijn. Alleen met mijn gevoelens.' 'Dat kan alleen betekenen dat je weer verliefd bent!' lachte Benvolio. Vol sympathie keek hij naar zijn twee jaar jongere neef. Dit was al zijn derde verliefdheid in korte tijd. Hij deed er altijd zo melodramatisch over dat je moest glimlachen. 'Wie is de gelukkige?' 'Rosalinde. En ik ben de ongelukkige.' 'Waarom? Wil het niet lukken?' 'Ze kijkt niet naar me om,' zei Romeo. 'De god van de liefde is een tiran. Het ene ogenblik ben ik in het paradijs, het andere in de woestijn. Soms zit ik vol helder vuur, soms vol duistere rook.' Benvolio kon een lach nauwelijks onderdrukken. Als hij verliefd was, sprak Romeo meestal in de hoofse taal van de ridderromans, die hij zo graag las. Benvolio volgde de vlucht van de vroege torenvalk en dacht diep na. Hij kende Rosalinde. Een mooi meisje zonder inhoud. Nee, Romeo kon niet door de verpakking heen kijken. Hij was aan het rijpen voor de liefde, maar beleef voorlopig steken in kalverliefde. Hij meende verliefd te zijn op een meisje, maar was eigenlijk verliefd op de roes van verliefdheid. En op zijn eigen droefgeestigheid die hij als een kasplantje koesterde. Maar hij moest erdoorheen, het zou zijn hart klaarmaken voor de echte liefde. Rosalinde was eigenlijk een schim, een alibi om weke en strekende gevoelens op te wekken. Ooit zou ze vervangen worden door een meisje van vlees en bloed. En dan zouden de

vonken eraf vliegen, daar was Benvolio zeker van. Zelf had hij die weg al afgelegd. Een droevig-mooie weg vol onrust, opwinding, vage verlangens en dromerige hunkering. De onvermijdelijke weg, tegelijk vol schittering en schaduw. 'Ze heeft het harnas van kuisheid aangetrokken,' zei Romeo somber. 'Ik kan haar met geen pijl raken. Ze is ongevoelig voor mijn mooiste woorden. Ik ben levend dood.' Hij plukte een grasspriet en begon erop te kauwen. 'Vergeet gewoon aan haar te denken!' zei Benvolio, terwijl hij zijn neef een plaagstoot gaf. 'Dan moet je me eerst leren hoe ik kan vergeten te denken.' 'Geef je ogen de kost neef! Die vinden vanzelf wel andere mooie kippetjes.' 'Mijn ogen? Ik ben al dagen blind.' Nu kon Benvolio zijn lach niet meer inhouden. 'Kijk om je heen, Romeo, de wereld is groter dan jezelf. De natuur heelt alle wonden, wist je dat?'

Tekstvragen

- 1 Welke twee personages spelen de hoofdrol in dit fragment? Beschrijf van beiden het uiterlijk en het karakter.
- 2 Waar speelt het verhaal zich af? Hoe ziet de omgeving eruit?
- 3 Wanneer speelt het verhaal zich af? Waaruit leid je dit af?
- 4 Vat in enkele zinnen samen waarover het fragment gaat.
- 5 Je moet deze tekst samen met je buurman opvoeren. Accentueer in de tekst Romeo's woorden in één kleur, Benvolio's woorden in een andere.
- 6 Hoe zou je deze zinnen uitschrijven zodat je ze makkelijk als 'spiekbrief' kunt gebruiken wanneer je de tekst moet voorbrengen?

<p>7 Twee andere leerlingen moeten dezelfde tekst voorbrengen. Hoe ga je de zinnen dan noteren?</p> <p>8 Zal wanneer deze twee leerlingen nu de personages en de omgeving beschrijven hun beschrijving dezelfde zijn als de jouwe? Waaraan ligt dit?</p>		<p>Via de vragen, opdrachten wordt eerst ingegaan op de inhoud en de sfeer van de tekst. Belangrijk hierbij is dat de leerlingen vanuit hun eigen interpretatie 'gaten' in de tekst leren opvullen met de vragen een tot en met vier. In dit fragment staan wel erg veel beschrijvingen, maar wordt niet alles beschreven. Toch kan dit worden ingevuld (= interpretatie). Verbeelding en inleving staan door het ontbreken van beschrijvingen centraal bij de interpretatie van een theatertekst. Een ander aspect vormt de directheid en de layout van een theatertekst: alle zinnen worden in spreektaal onder elkaar weergegeven. In de vragen vijf tot en met zeven komen de leerlingen zelf tot een eigen tekstvorm, die meestal dicht bij de theatertekst ligt en die naast de eigenheid ook de functionaliteit van deze tekstvorm benadrukt. Ook hier is (her)interpretatie belangrijk (vraag 8).</p>	
<p>Tekstfragment 2: Romeo en Julia, einde van het eerste bedrijf, eerste toneel: zelfde dialoog tussen Romeo en Benvolio</p>		<p>Benvolio en Romeo op</p>	
Benvolio	Goedemorgen!	Benvolio	Je lacht me uit?
Romeo	Is de dag zo jong?	Romeo	Nee, ik kan wel huilen
Benvolio	Net negen uur.	Benvolio	Hemel, waarom?
Romeo	Ai, droeve tijd lijkt lang.		Om jouw betrokken hemel (...)
	Was dat mijn vader die zo		Vertel me zonder gekheid: wie bemin je?
	snel verdween?	Romeo	kan ik dat zeggen zonder gek te worden?
Benvolio	Jazeker. Welk verdriet rekt Romeo's tijd?	Benvolio	Doe niet zo gek, zeg het zonder gekheid
Romeo	Dat ik datgene wat hem korten zou niet heb.	Romeo	Stel aan een zieke een beroerde vraag
Benvolio	Verliefd?		Of aan een dwaas een gekke, het is teveel.
Romeo	Verstoken		Goed, zonder gekheid: ik bemin een vrouw.
Benvolio	Van liefde?	Benvolio	Dan zat ik er niet naast
Romeo	Verstoken van de gunst van mijn beminde.	Romeo	Een, goede schutter!
Benvolio	Helaas, al schijnt de liefde aangenaam, in de ervaring is zij cru en tiranniek.		En zij is mooi, de vrouw die ik bemin.
Romeo	Helaas, al heeft de liefde een blinddoek voor,	Benvolio	Het mooiste wild, neef, wordt eert geschoten.
	Geen pad of zonder ogen kruipt ze erdoor.	Romeo	Nu schiet je mis, zij wil voor Amors pijl
	Waar eten we? Oei, oei! Dat ging tekeer hier.		Geen doelwit zijn, doet als Diana koel
	Vertel maar niet, ik heb het al gehoord		En op het pantser van haar kuise harnas
	Hier raast de haat, maar luider raast de liefde.		Ketst al wat Cupido bekokstoofd af.
	O ruziënde liefde, tere haat,		Ze laat zich niet door liefdesbenen vellen
	O iets dat is uit niets dat wat ontstaat!		Door indiscrete blikken attaqueren
	Maar zweven, imposante nietigheid.		Geen goud der heiligen verleidt, ontdooit haar.
	Misvormde chaos van volmaakte vormen.		Ze is rijk aan schoonheid, maar ook arm
	O loden veer, koud vuur, zieke gezondheid,		Want als ze sterft is al haar rijkdom weg.
	Slaap zonder rust die niet is wat ze is!	Benvolio	Ze heeft zichzelf verslingerd aan de kuisheid?
	Dat is de liefde die ik voel en die ik mis	Romeo	Jawel. Die zuinigheid verspilt fortuinen
	<i>Benvolio lacht</i>		Door schoonheid die zo drastisch wordt gedood
	Je lacht me uit?		Verkommeren ook zij die na ons komen.
Benvolio	Nee, ik kan wel huilen		Mooi als zij is, zou het te mooi zijn als
Romeo	Hemel, waarom?		Zij door mijn helde pijn de hemel won.
Benvolio	Om jouw betrokken hemel (...)		Zij zwoer de liefde af en
	Vertel me zonder gekheid: wie bemin je?		

sta en ik heb als een beest gevochten met de mannen, zal ik me als een heer gedragen bij de meiden. De mannen sabel ik neer en de meiden geef ik de genadestoot.

Gregorio Voelt dat anders aan?

Samson Het ligt er maar aan waar je gevoel zit. Gewoon je kop erbij houden.

Gregorio Aha, ik voel de kneep.

Samson Ik vul de kneep. Iedereen weet wat voor vlees ik in de kuip heb.

Gregorio Gelukkig maar dat het geen vis is. Lastig, zo'n stokvis. Hee, trek je andere zwaard – daar komen er een paar van de Montecchi.

Tekstvragen A

- 1 Wat is de functie van de proloog? Ken je in andere media gelijkwaardige vormen? (filmtrailer, flaptekst...)
- 2 Wat is de relatie tussen Gregorio en Samson? Hoe merk je dat de twee vrienden zijn?
- 3 Waarover hebben Gregorio en Samson het?
- 4 Is dit een alledaags (modern) gesprek tussen twee vrienden?
- 5 Hoe zou je deze tekst lezen? Rustig, krachtig, traag, snel...

Tekstvragen B

- 1 Klopt deze toon? Is er nog een andere mogelijkheid?
- 2 Naast een eerste betekenis schuilt er nog een tweede achter de woorden. Welke? (Loop de regels een voor een na en wijs de leerlingen op het overvloedige gebruik van seksueel getinte

toespelingen zoals bijvoorbeeld 'de meiden geef ik de genadestoot', 'lastig zo'n stokvis', ...

3 Verandert, nu je deze tweede betekenis ook leest, de toon, de manier waarop je dit zou zeggen? Hoe?

Theater- en filmcodes

Naast tekstzegging heeft een speler/ regisseur een aantal hulpmiddelen die de tekst ondersteunen. Deze hulpmiddelen zijn de codes die eigen zijn aan het medium en die gelijkenissen maar ook verschilpunten hebben. Hoe zet je een theatertekst beeldend om naar een theaterscène en naar een filmset?

A Theater

Werk aan de hand van de vergelijking tussen een tekstfragment en een theaterversie (bijvoorbeeld KVS *Romeo en Julia*, regie Dirk Tanghe (nu regisseur bij Toneelschuur Haarlem), video verkrijgbaar bij het VTI Brussel of het NTI Amsterdam), waarbij leerlingen eerst zelf onderzoeken wat en hoe zij een decor zouden opbouwen. Tanghes versie is erg geschikt omdat hij geen realistisch maar een erg suggestief decor bedacht. Vergelijk nadien de ideeën van de leerlingen met de ideeën van de regisseur. Maak gebruik van de onderstaande vragen.

Vragen

- 1 Werk voor dit fragment een decor uit: maak een gedetailleerde beschrijving van de omgeving. Gebruik de tekst als toetssteen: waar en wanneer speelt het verhaal zich af? Waaruit leid je dit af?
- 2 Welke dingen kun je wel/niet op een theaterscène zetten? Met

welke beperkingen moet je rekening houden?

- 3 Waarom kun je meestal voor elke scène niet gewoon een nieuw decor maken en dit telkens verwisselen?
- 4 Moet een decor steeds realistisch zijn? Moet alles wat er in de tekst staat ook op de scène staan? En de kleding/attributen?

Vergelijking

- 1 Welke sfeer straalt dit decor uit? In welke tijd speelt het verhaal zich af?
- 2 Welke kleding hebben de acteurs aan?
- 3 'Klopt' deze interpretatie nog met wat er in de tekst staat?
- 4 Een decor is vaak 'multifunctioneel'. Licht toe.
- 5 Wordt er in dit fragment veel gebruik gemaakt van attributen? Is dit noodzakelijk?

B Verfilmd theater

Vergelijk twee filmversies van *Romeo en Julia*. Ik opteer hier voor Baz Luhrmanns *Romeo+Juliet* en George Kuckors toonaangevende *Romeo and Juliet* (MGM-productie uit de jaren vijftig, toen nog in zwart-wit). De opening, maar nu met de proloog erbij, is erg theatraal en niet eenvoudig te verfilmen. Aan de hand van deze twee fragmenten kan ingegaan worden op:

- interpretatie van de regisseur. Kuckor behoudt een postmiddeleeuws decor, terwijl Luhrmann opteert voor Venice Beach in een meer postmodernistische setting. Toch behoudt Luhrmann de klassieke taal, zonder dat dit de geloofwaardigheid in de weg staat;
- de evolutie van het medium film: Kuckors camerastandpunt en montage zijn erg degelijk, klassiek en

vaak statisch. Hij gebuikt enkel statische close-ups en vel panoramische beelden. Luhrmann speelt met het camerastandpunt en gebruikt de montagetafel niet enkel als ‘plakbord’ maar als medium op zich (tempowisseling, digitaal in- en uitzoemen, zwevende camera...)

– de setting van de tekst. Dit komt mooi aan bod in de proloog. Kuckors opening kun je naast aan gedrukte tekst leggen: titel, kapt, rolverdeling en pas dan het verhaal. De twee staan los van elkaar. Bovendien wordt de proloog echt voorgedragen in een theaterzaal, waarna de camera via een uitgesponnen panoramisch shot in zoemt op het ‘echte’ verhaal. Luhrmanns doet eigenlijk net hetzelfde (zijn versie is op vele vlakken haast een ode aan Kuckors film!), maar keert alles om: hij begint met een nieuwslezer die de proloog brengt, gaat dan over naar de titelrol, geeft via een *off-screen voice* nogmaals de proloog waarbij hij de rolverdeling schetst.

Theater(tekst)stijl

Naast directheid van de taal (spreektaal) heeft theatertaal net als de taal in bijvoorbeeld een boek ook verschillen in stijl. Deze stijl heeft een grote invloed op de manier waarop een tekst wordt geïnterpreteerd. Zo zal een tekst met een moeilijke woordenschat en erg compacte zinnen, vaak aanleiding zijn tot een strakke, sobere vormgeving. Voor leerlingen uit de tweede graad/Tweede Fase is deze vorm van talig denken, die een zekere abstractie in zich houdt, niet eenvoudig, tenzij met tegenstellingen of extreme voorbeelden wordt gewerkt.

Tekstfragment 4: *Mijn Blackie*, Arne Sierens

Mathieu (tegen Blackie)

Waar is iedereen? Iedereen is weg.
Zijt gij hier helemaal alleen? Hein, woefke?
Zorgen ze niet goe voor u?
Hebde geen drinken? Ge hebt dorst zeker?
Ge staat hier zo in de blekken zon.
Ge hebt hier niets van schauw.

Patrikske Mathieu Pas op, hij bijt!
Wadde.

Patrikske (gaat weg en roept van achter)
't is daar enen van Vietnam!
Sylveer Maar godverdomme, 't is Mathieu!

Mathieu Sylveer!
Sylveer Allze Mathieu.
En niemand die mij dat zegt
Allez jong, zijde hier al lang?

Mathieu Nog maar juist.
Sylveer Marcel, die gaat zot worden.
Ah maar jongens toch. (tegen Patrikske) Allez, roept nekeer Marcel; In 't kot.

Tekstvragen

- 1 Geef een duidelijke beschrijving van Sylveer en Matthieu. Hoe zien zij eruit? Wat is hun achtergrond? Waar wonen zij? Verklaar je antwoorden aan de hand van tekstvoorbeelden.
- 2 Heeft het taalgebruik een invloed op jouw beeld van deze personages?
- 3 Lees de tekst met je buurman of buurvrouw hardop voor. Eerst zoals hij staat opgeschreven, daar-

na in je eigen dialect en tenslotte in het Algemeen Beschaafd Nederlands.
Blijven de personages dezelfde of veranderen ze? En de plaats waar de scène zich afspeelt?

Ook met tegenstellingen kan rond stijl gewerkt worden, door bijvoorbeeld Shakespeares *Richard III* te vergelijken met Oskar van Woensels *Richard* of Tom Lanoyes *Risjaar Modderfokker den Derde*.

Tekstfragment 5: *Richard*, bewerking Oskar van Woensel

Here's the king

Niek	I am the king I am the king of suffering The king of pain and suffering Oh what a king I am the king I am the lord of war Warlord king Kingfighting king Fucking strangers king Cuntsucking golden digking Splashy mashy nice-guyking Fuckin' kniveguyking Oh I am I really am the kingking The kinky funky -
Herman	Fuckhead - king
Niek	Hè wat?
Herman	Ach man Zout toch op met Met je nepgerap King boh boh oeoe
Niek	Oppassen jij

Herman	Wat huh hè Ik Waarvoor	Nog nooit Vreemd eigenlijk Nee	opponents: Hij gallopeert in wijven- kamers rond
Niek	Je bent gewaarschuwd Broer	Ja toch Laat ik eens goed nadenken	Op wulpse noten van zijn eigen fluit...
Herman	Oooooooooohalalalalalal- lieeieieie Wat is ie bedreigend Wat is ie eng Man Je moet jezelf eens zien Met je O-pootjes En dat loenzende bekkie	Mmmmmm Nee Nee nog nooit Nooit over me gezegd Nooit over me geschreven En nooit gevraagd om te doen Jij bent de eerste	But I, niet voor gerollebol geschapen Verkeerd geëquipeerd om, voor de lol, Mij voor een wrede spie- gel af te trekken, I, grof gekneet en altijd scheef gekleed,
Niek	Hé	Herman Gôh	De gracieuze gang der minne missend
Herman	Een hond Hé zie je dat Dat zie ik nu pas voor het eerst Jij hebt een soort honden- kop Oh wat grappig Blaf eens hé	Niek En hoe zou dat komen Herman Geen idee Niek Omdat jij mijn broer bent Herman Huh Niek Waf waf waf	Om te flaneren voor de loopse bitches, Gekortwiekt en gekloot qua Gulden Snede, Gefokt door een ontaarde Modder Aarde Mismaakt, onaf, too soon gesmeten in
Niek	Ja doe!	Tekstfragment 6: <i>Risjaar Modderfokker den Derde</i> , bewerking Tom Lanoye	
Herman	Jaaaa goed haahahaaha wat gaaf Doe nog eens	Risjaar Now is the fokking winter van de walg Gesmolten tot een hotte, zotte zomer.	Dit ademend bestaan, niet goed doorbakken En zo afzichtelijk mon- strousness
Niek	Wat	Dankzij dat zonnekind van bruur Edwaar.	Dat honden janken waar ik voorbijmank –
Herman	Ja zo blaffen ja hahaha	Showers of doom that hung above our heads,	Dit laffe tijdvak mag voor mij als doedelzak
Niek	Oh Jezus zeg wat zijn we weer lollig Nah Laten we maar wat gaan doen of zo want -	Zijn in de oceaan zijn kut begraven. In onz'coiffuur plakt rijst- pap met confetti En doelloos roest ons har- nas aan de muur.	Van vrede pijpen, I still kill my time Door at my shadow in the sun te gluren
Herman	Heeft iemand dat niet een keer geschreven	Our speech of war slaat om in zatte praat, Our proud parade in wuft gehuppel – bruur Edwaar.	En mijn misvorming zalig te bezingen...
Niek	Wat	Die oorlogsgod, zwelt op and smiles like Buddah...	I'm no good to entertain this period
Herman	In een recensie	't Is not his horse dat hij de sporen geeft To terminate his furious	Of peace and decency as lover-boy, I plan to entertain it as the bad guy.
Niek	Wat dan		Uit gossip, lies and alco- holvisioenen,
Herman	Dat jij aan een hond doet denken		Uit list en laster weefde ik een web
Niek	Nee		
Herman	Ben je nooit gevraagd		
Niek	Huh		
Herman	Om er een keer één te spelen		
Niek	Nee ook niet Nee		

Dat my beloved bruurs
Edwaar en Sjors
In heated hate tegen
mekaar zal opzetten
And if Edwaar is loyal
and truthloving
As I geraffineerd, door-
trapt en vals,
Dan wordt, vandaag
nog, Sjorske opgepakt
Na mijn black magic
voodoo spell voorspel-
ling.

Tekstvragen (bij de drie teksten)

- 1 Geef een duidelijke beschrijving van de personages. Hoe zien zij eruit? Wat is hun achtergrond? Waar wonen zij? Verklaar je antwoorden aan de hand van tekstvoorbeelden.
- 2 Heeft het taalgebruik een invloed op jouw beeld van deze personages? Welk verschil is er tussen de drie Richards? Welke Richard is voor jou:
 - de sympathiekste
 - de hebzuchtigste
 - de nobelste
 - de sluwste

Jan Staes is werkzaam bij het Vlaamse ministerie, departement Onderwijs, CANON cultuurcel en redacteur van Tsjip/Letteren. ■

Noten

- 1 Deze versie werd door de VRT opgenomen en is onder andere verkrijgbaar in de theaterbibliotheek van het VTI, Sainctelettesquare 19, 1000 Brussel.

Gebruikte en aanbevolen literatuur

E. Franck, *Romeo en Julia*. Averbode: Averbode, 1997.

T. Lanoye, *Ten Oorlog, aflevering III: Risjaar Modderfokker den Derde*. Amsterdam: Prometheus, 1997.

W.S. Shakespeare, *Romeo en Julia*, vertaling Gerrit Komrij. Amsterdam: Bert Bakker, 1997.

A. Sierens, *Mijn Blackie*, Theatertekst DAS/HETPALEIS, 2000.

O. van Woensel, *Richard*. Theatertekst voor het toneelgezelschap Het Syndicaat (niet gepubliceerd), 2000.